

YENİ AZƏRBAYCAN

<http://www.yeniazerbaycan.com>

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir

MÜŞFİQƏ

117 il öncə bu gün “Həyat” - Azərbaycan mətbuat tarixində mühüm rolu olmuş gündəlik ictimai-siyasi, iqtisadi və ədəbi qəzeti nəşrə başlayıb.

1905-ci ilin fevral ayının ilk günlüyündə Bakıda qırğınlar törədildi, dinc əhali dəhşətli günlər yaşadı. Belə bir ağır şəraitdən çıxmaq üçün informasiya və təbliğat vasitəsinə ciddi ehtiyac var idi. Mesenat Hacı Zeynalabdin Tağıyevin mənzilində toplaşmış ziyalılar bir çox önəmli məsələlər kimi gündəlik qəzet nəşr etməyi də müzakirə etdilər.

Nəticədə, 1905-ci il aprelin 16-da dövrün görkəmli ziyalıları Əli bəy Hüseynzadə və Əhməd bəy Ağaoğlu Peterburq baş Mətbuat İdarəsinə “Həyat” adlı qəzet nəşr etmək istəyini ərizə ilə bildirdilər. H.Z.Tağıyevin böyük nüfuzu və işə qarışması ilə 1905-ci il aprelin 22-də Qafqaz Cənubunu Vorontsov Daşkov “Həyat”ın nəşrinə icazə verdi. Lakin “Həyat”ın ideya-siyasi məzmunu ikiqat senzuraya məruz qaldı. Belə ki, qəzetin dərc etdiyi mühüm əhəmiyyətli yazılar rus dilinə tərcümə edilib Tiflis Sensura Komitəsinə göndərildi. 1905-ci il iyunun 7-də “Kaspi” mətbəəsində Azərbaycan türkcəsində çapdan çıxdı.

Təməlini quran 3 ədib...

“Həyat” qəzetinin təməlini qu-

H.Z.Tağıyev maliyyələşdirirdi. Nəşr olunan ilk gündən Azərbaycan ziyalılarının günün aktual mövzularına dair çıxış etdiyi tribunaya çevrildi.

“Həyat” nəşr olunduğu qısa müddətdə Azərbaycan ziyalılarını və ədəbi-ictimai və siyasi fikir tarixində özünəməxsus yer tutan şəxsiyyətlərini öz ətrafında topladı. Qəzetin 36 nəfər daimi yazar-müəllifi var idi. Burada Nəriman Nərimanov, Mirzə Ələkbər Sabir, Cəlil Məmmədquluzadə, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Həsən bəy Zərdabi, Nəcəf bəy Vəzirov, Məhəmməd Hadi, Firudin bəy Köçərli, Üzeyir Hacıbəyov və başqaları yazırdılar.

“Həyat”ın ilk sayında dərc olunan “Qəzetimizin məsləki” sərəlvhəli məqalədə mətbuatın

117 il əvvəl...

Gəlişi ilə mətbuatımıza “Həyat” verdi

ranlar milli ictimai-siyasi fikrin üç nöhəngi - Əlimərdan bəy Topçubaşov (naşir), Əhməd bəy Ağaoğlu (redaktor) və Əli bəy Hüseynzadə (redaktor) idi. Qəzetin nəşrini isə

xalqın həyatında, cəmiyyətin inkişafında önəmi vurğulanırdı: “Baş məqalədə göstərilirdi ki, Qərb ölkələrində, hətta əhalisi 4-5 milyon nəfər olan ölkələrdə 300-400 qəzet buraxılır. Mədəni millətlər qəzeti “bəşəri ehtiyacların ən zərurilərindən” sayırlar. Həmin ölkələrdə insanlar qəzet oxumağa öyrəniblər, çaysız-çörəksiz dolana bilmədikləri kimi, qəzetsiz də keçinə bilmirlər. Mətbuatın cəmiyyətin inkişafında, xalqın maariflənməsi və tərəqqisindəki rolu məqalədə belə qiymətləndirilirdi: “İnsan üçün munis bir yoldaş, xeyirxah bir müəllim, nafil bir məktəbdir, həm də zillətdə qalnlara doğru yolu, hidayət yolunu göstərir”. Məqalədə “bütün qəzetləri faydalı hesab etmək olarmı” sualına cavab da axtarılır. Bu cavab isə ondan ibarətdir ki, zərərli fikirləri yayan, adamları pis yola dəvət edən mətbu orqanlar da var ki, bu tip qəzetlər peşə prinsiplərindən uzaqdırlar.

“Həyat”çılar təzyiqa məruz qaldılar

Mətbu orqan erməni ideologiyasına qarşı cəbhədə fəaliyyət göstərirdi. Ermənilər Əlibəy Hüseynzadə və Əhməd bəy Ağaoğlu birliyinin nəticəsində real bir qüvvənin formalaşdığını və “Həyat” qəzetinin bu birliyin nəticəsində ortaya çıxdığının fərqi idilər. Buna görə də “Həyat”ın çapının dayandırılması üçün Qafqaz cənubunu müraciət etdilər.

“Həyat”ın yaradıcı heyəti “qatı islamın tərəfdarları” kimi suçlandı və anti-erməni təbliğatı nəticəsində Qafqazda müsəlman fanatizminin alovlanacağı iddia edildi.

Tarix də göstərdi ki, “Həyat”çıların əsas yaradıcılıq yolu ədəbiy-

yat, mətbuat və fəlsəfəyə xidmət, həmçinin sosial kredosu azadlıq və milli birlik idi. Bu birliyə kölgə salmaq istəyənlər mənfur istəklərinə çatdılar. 1906-cı il sentyabrın 3-dək “Həyat”ın sadəcə 325 nömrəsini buraxmaq mümkün oldu.

Mübarizə salnaməsi

1905-1906-cı illərin fikir, düşüncə və mübarizə salnaməsi adına layiq idi. Bu gün Tarix Muzeyində “Həyat” qəzetinin ilk sayı qorunur.

Qeyd edək ki, AMEA-nın Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin Sənədli mənbələr fondunda atlas parça üzərində çap edilmiş “Həyat” qəzetinin ilk sayı və Tağıyevin mətbəəsində açıq qəhvəyi ipək parçası üzərində çap edilmiş 89-cu sayı qorunur.

